Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 16.04.2021 www.osw.waw.pl

Spuścizna Petra Kellnera – aktywa, interesy, znaczenie dla Europy Środkowej

Krzysztof Dębiec

27 marca br. w katastrofie śmigłowca na Alasce zginął najbogatszy Czech – 56-letni Petr Kellner. Wartość jego majątku, szacowana na 17,5 mld dolarów, sytuowała go na 110. miejscu w globalnym rankingu Forbesa za 2020 r. (zgromadził ponad czterokrotnie więcej niż najbogatszy Polak Michał Sołowow, który zajmuje 727. miejsce). W Czechach Kellner miał pozycję najważniejszego oligarchy, co wynikało z dużego zakresu jego powiązań politycznych i działalności jego koncernu – PPF – w obszarach strategicznych z punktu widzenia interesów państwa. Możliwości oddziaływania Kellnera na czeską debatę publiczną znacząco zwiększyło przejęcie w 2020 r. najpopularniejszej czeskiej telewizji prywatnej TV Nova. Wśród komentarzy medialnych pojawiały się nawet stwierdzenia, że decyzje dotyczące schedy po Kellnerze mogą mieć dla Czech istotniejsze znaczenie niż wynik zaplanowanych na październik wyborów do Izby Poselskiej. Jeśli zrealizowałby się scenariusz przejęcia kontroli nad zarządzaniem aktywami Kellnera przez czwartego najbogatszego Czecha Daniela Křetínskiego, może pojawić się w Europie Środkowej gracz z wielkimi ambicjami biznesowymi i majątkiem szacowanym na prawie 22 mld dolarów.

Koncern PPF (zarejestrowany w Amsterdamie), w którym Kellner miał niespełna 99% akcji, grupuje prawie 400 spółek działających w ponad 30 państwach, głównie w obszarze finansów, telekomunikacji i mediów. PPF zatrudnia w Czechach ponad 15 tys. osób, kontrolując tu m.in. największego operatora sieci komórkowej i dostawcę Internetu O2, największego operatora sieci telekomunikacyjnej i przesyłu danych CETIN, największą prywatną telewizję TV Nova, jest aktywny w obszarze finansów (dwa mniejsze banki i firma pożyczkowa) oraz w handlu elektronicznym (40-proc. udziały w największej porównywarce cen i głównym sklepie internetowym). W 2018 r. PPF przejął jeden z najważniejszych czeskich koncernów przemysłowych – Škoda Transportation, który znacząco doinwestował, zwiększając produkcję i tworząc miejsca pracy.

Komentarz

- Źródłem pierwszych zysków Kellnera była tzw. prywatyzacja kuponowa, a następnie restrukturyzacja największej w kraju firmy ubezpieczeniowej Česká pojišťovna (w 1996 r. PPF przejęła kontrolę zarządczą, a w 2000 r. uzyskała większościowe udziały). Kellner z dużym zyskiem sprzedał jej akcje włoskiej grupie Generali w trzech transakcjach z lat 2007–2014 za ponad 3,6 mld euro. Był najbogatszym obywatelem Czech od ok. 15 lat. W różnych aspektach prowadzenia biznesu Kellner należał w swoim kraju do pionierów. Jako jeden z pierwszych zarejestrował swój holding w Holandii, gdzie do dziś ma

formalną główną siedzibę, co przynosi mu np. korzyści podatkowe. Kellner szybko zaczął geograficznie dywersyfikować działalność. Koncern jest – poza Czechami – silnie obecny na Dalekim Wschodzie, w Rosji i na Bałkanach, a czescy pracownicy stanowią tylko 5% załogi. Choć PPF też z czasem rozrastał się na kolejne branże, co pozwalało redukować ryzyko biznesowe, na czoło wysuwają się dwie: finansowa i telekomunikacyjna (zob. Wykres). Od 2013 r. znacząco zwiększył swoje aktywa w Czechach, a pod jego kontrolą znalazło się wiele istotnych spółek z ważnych branż. W tym samym roku do czeskiej polityki wszedł drugi najbogatszy obywatel kraju – Andrej Babiš, którego ANO uzyskało drugi wynik wyborczy i weszło w skład koalicji rządzącej, kończyła się też kadencja bliskiego Kellnerowi prezydenta Václava Klausa.

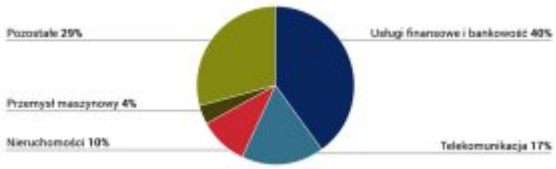
- Kellner nie wykazywał chęci bezpośredniego wejścia do polityki, jak Babiš. Dbał o prywatność, rzadko pojawiał się w mediach (ostatniego wywiadu udzielił w 2012 r.), a swoje poglądy zaznaczał w raportach rocznych PPF (rozgłos uzyskał ten z 2019 r., gdy wypowiedział się przeciwko „relatywizowaniu tradycyjnych wartości"). Bliskie relacje z władzami przynosiły mu jednak konkretne korzyści. W kontrowersyjnych okolicznościach uzyskał w 2018 r. (za pośrednictwem konsorcjum z udziałem jego spółki CzechToll) 10-letni kontrakt na realizację elektronicznego systemu poboru opłat drogowych. Pomocna w tym była bliska relacja z Milošem Zemanem, którą zbudował po objęciu przezeń fotela prezydenta, a której symbolem stały się przeloty Zemana prywatnym samolotem Kellnera. Nie bez znaczenia był także nieformalny pakt o nieagresji z premierem Babišem, z którym na polu biznesowym zasadniczo nie konkurował. Należąca do Kellnera TV Nova wykazuje się wstrzemięźliwością w recenzowaniu niepowodzeń rządu w zarządzaniu pandemią. Z kolei premier Babiš, mimo zapowiedzi, nie przeforsował wprowadzenia na czeski rynek usług telekomunikacyjnych czwartego operatora komórkowego, podtrzymując istnienie oligopolu. O2 jest głównym beneficjentem tej sytuacji (ceny internetu mobilnego w Czechach należą do najwyższych w UE: Czesi za 1 GB danych płacą 11-krotnie więcej niż Polacy, a ceny usług telekomunikacyjnych są o 20% wyższe niż średnio w UE; w Polsce – o 50% niższe).
- Wiele wskazuje na to, że Kellner był jednym z inspiratorów i beneficjentów prochińskiego i prorosyjskiego kursu, który realizuje w czeskiej polityce zwłaszcza prezydent Zeman. Jest to związane z rozległą działalnością Kellnera na chińskim rynku pożyczek konsumenckich, która wymaga bliskich stosunków z władzami w Pekinie, a także z obecnością biznesową w Rosji (od branży wydobywczej, przez rolną, po ubezpieczenia na życie). W obu państwach Zeman osobiście wspierał interesy Kellnera, wywierając też naciski na czeskie rządy. Realizowaną w latach 2010–2017 przez kolejne gabinety różnych opcji politykę „otwarcia na Chiny" łączono z interesami działającego tam od 2007 r. Kellnera. Koncern PPF należał też do głównych sponsorów (razem z VW) dużych dorocznych czesko-chińskich forów biznesowych, które służyły propagowaniu współpracy polityczno-ekonomicznej obu krajów. Wraz z pogarszaniem się stosunków Chin z Zachodem budziło to także w Czechach coraz większe kontrowersje, np. w związku z ujawnieniem przez media informacji o finansowaniu przez Kellnera operacji poprawy wizerunku ChRL w czeskich mediach.
- Formalnie głównym spadkobiercą Kellnera będzie zapewne jego żona – Renáta Kellnerová – i to ona przejmie pozycję najbogatszego obywatela Czech. Więcej znaków

zapytania dotyczy tego, kto faktycznie będzie zarządzał aktywami zmarłego. Najczęściej wspomina się tutaj o czwartym najbogatszym Czechu Danielu Křetínskim, który od pięciu lat jest życiowym partnerem córki (jedno z czworga dzieci) Kellnera i przyjacielem rodziny, a także wielokrotnie współpracował biznesowo z PPF (np. kupno aktywów węglowych w Niemczech w 2016 r. – po 50% udziałów czy wspólne projekty internetowe Mall i Heureka – po 40% udziałów w każdym). Křetínskiego łączyły też z Kellnerem wykraczające poza region Europy Środkowej ambicje, nieszablonowe podejście i działalność w wielu branżach. Postępowanie spadkowe potrwa co najmniej kilka miesięcy i opóźni niektóre transakcje (np. przejęcie czeskiego banku Moneta). Na komplikacje w zarządzaniu wpłynie też przejście od modelu jednego właściciela podejmującego kluczowe decyzje do bardziej złożonej struktury, w której większą rolę będą odgrywali najważniejsi menedżerowie. Kierowanie PPF przejął tymczasowo wieloletni partner biznesowy Kellnera – Ladislav Bartoníček. Zdążył on już zapowiedzieć, że zgodnie z wolą rodziny zmarłego kontynuowane są rozpoczęte projekty (np. stworzenie dużej grupy bankowej w Czechach), a PPF rozważa akwizycje firm infrastrukturalnych i mediów w Europie.

- Biorąc pod uwagę realia działalności biznesowej w Chinach i Rosji, gdzie wsparcie dla niej w znacznej mierze było możliwe dzięki osobistym koneksjom Kellnera, nie można wykluczyć decyzji o stopniowym wycofywaniu się z tych rynków, zwłaszcza w obliczu coraz gorszych wyników działających na nich spółek zmarłego przedsiębiorcy. Zapewne oddaliłoby to również perspektywę kolejnego politycznego zbliżenia czesko-chińskiego. Także zważywszy dotychczasowe główne kierunki biznesowe Křetínskiego (energetyka, logistyka, inwestycje portfelowe, media) i jego skupienie na Europie, można się spodziewać, że będzie zainteresowany przede wszystkim zarządzaniem europejskimi aktywami finansowymi i medialnymi Kellnera. W ostatnich latach Kellner rozwinął działalność na Bałkanach i w Europie Środkowej, nabywając najważniejsze stacje telewizyjne na Słowacji, w Słowenii, Bułgarii i Rumunii, serbski bank internetowy i dochodowych operatorów komórkowych – na Węgrzech, w Bułgarii, Serbii i Czarnogórze, a już wcześniej obecny był też na słowackim rynku pożyczek i usług telekomunikacyjnych. Zwłaszcza aktywa słowackie będą atrakcyjne dla mającego tam kluczowy wpływ na ważne spółki energetyczne Křetínskiego. Wiele wskazuje na to, że współpraca obu biznesmenów już funkcjonowała w Słowenii (spotkanie Kellnera w grudniu 2020 r. w Lublanie z premierem Janezem Janšą wiązano ze zgodą na nabycie przez EPH Křetínskiego 49% udziałów w państwowej słoweńskiej spółce przewozów kolejowych – szerzej zob. *Słoweńsko-czeski sojusz w kolejowych przewozach towarowych*). Křetínský koncentruje się jednak na działalności w UE i nie jest jasne, czy będzie zainteresowany aktywami bałkańskimi PPF, tym bardziej że współpraca PPF z tamtejszymi rządami już wywoływała kontrowersje.
- Polska nie była obszarem dużej aktywności biznesowej Kellnera – funkcjonują tu oddziały producenta taboru kolejowego Škoda Transportation (w ub.r. wygrała przetarg na dostawę pociągów dla warszawskiego metra) i sklepu internetowego Mall. Stosunkowo nieduża jest też aktywność Křetínskiego, który może przejąć zarządzanie znaczną częścią imperium Kellnera (EPH wycofuje się z kopalni węgla kamiennego w Czechowicach-Dziedzicach, tylko krótko kontrolował Radio Zet, chce jednak pozostać na rynku kolejowych przewozów towarowych – EP Cargo Polska). Škoda Transportation to

konkurent niektórych polskich przedsiębiorstw, takich jak PESA, Newag czy Solaris – choć ta ostatnia firma nawiązała też ze Škodą współpracę, która zaowocowała produkcją trolejbusów z czeskim napędem. W przypadku wycofywania się z interesów w Rosji i Chinach nie można wykluczyć większego zaangażowania PPF w Europie Środkowej. Koncern ten może być partnerem polskich przedsięwzięć, ale też konkurentem. Na tym polu istotna kwestia może dotyczyć tego, czy Křetínský będzie zainteresowany kontynuowaniem zamierzeń Kellnera w zakresie silniejszego zaangażowania w logistykę w Europie Środkowej.

Wykres. Udział branż w kapitale własnym PPF w 2019 r.

Źródło: dane PPF (łączna wartość aktywów koncernu w 2019 r. wynosiła 48,6 mld euro).